

Téma týdne

MLUVITI ZLATO

První vyznání lásky je momentem, na který se nezapomíná celý život. Pro Elišku H. (14) to ale nebude vzpomínka moc příjemná. Od přítele-spolužáka jí totiž přišla esemeska „I LUV U“ (fonetická verze anglického vyznání I love you). Na něco osobnějšího a hezčího se pak Eliška při osobním setkání marně těšila. Pro chlapce byla věc vyřízena – teď už myslel jen na konzumaci svého „vztahu“.

Podobná komunikace není ničím výjimečným,“ říká psycholožka Romana Poláková. „Stále víc dětí nedokáže vyjádřit své city a nálady jinak, než za použití ‚hlášek‘ z filmů anebo módních esemeskových zpotvoření. Pokusíte-li se s nimi rozebrat věc podrobněji, narazíte na neprostupnou zeď: děti prostě jemnější pocity nedokážou verbalizovat. Pravděpodobně jim to vůbec nevadí. Zvláště to platí pro chlapce, kteří dokonce v případě nedostatku slov neváhají sáhnout po ‚pokračování rozhovoru ručními prostředky‘. Dívky se zas v kritické situaci urazí a partnera, s nímž nedokážou komunikovat, zařadí do škatulky ‚kretén‘.“

» FACE TO FACE?
NE – FACE TO SCREEN!

Životní styl současných dětí a mládeže je obdobný takřka na celém světě – obdobné jsou i jejich problémy s „vymáčknutím“ či „vyžvejknutím“ se. Vědí, co by chtěly říct, cítí potřebu to říct, ale

nedokážou to: což jsou značná muka. Změny barvy obličeje, bílé klouby na ruku, přešlapování a pocení se jsou jasnými vedlejšími příznaky. Dost často bohužel vedou k výbuchu hněvu a nekontrovanému jednání.

Podle řady zahraničních studií se v takovéto situaci nejčastěji ocitají děti, které v útlém věku hodně sledují TV a tablet, hrají počítačové hry apod. Návyk na pasivní zábavu u nich vede k chudé slovní zásobě, snížení schopnosti spojování buněk v mozku, chabé zručnosti v komunikaci, pomalému chápání nezvyklých situací. Je to i případ našich dětí? ptáme se speciální pedagožky Mgr. Ivy Vlkové, spoluzakladatelky společnosti Capard (Česká asociace pro aktivní rozvoj dětí – www.capard.cz).

„Ano, je to důsledek dnešní tabletové doby, kdy jsme tolik potřebné kontakty ‚face to face‘ vyměnili za neosobní ‚face to screen‘ (tedy ne ‚tvář v tvář‘, ale ‚tvář v displej‘ – pozn. red.). V současné době, technologicky zrychlené oproti posledním 20 letům, se zcela mění »

„Živé“ čtení má podle nejnovějších studií přímo zázračné účinky: dochází při něm totiž v dětském mozku k propojení nejvíce mozkových center a myšlení se rozvíjí nejrychleji.

Slovo odborníka

Kniha nás zachrání?

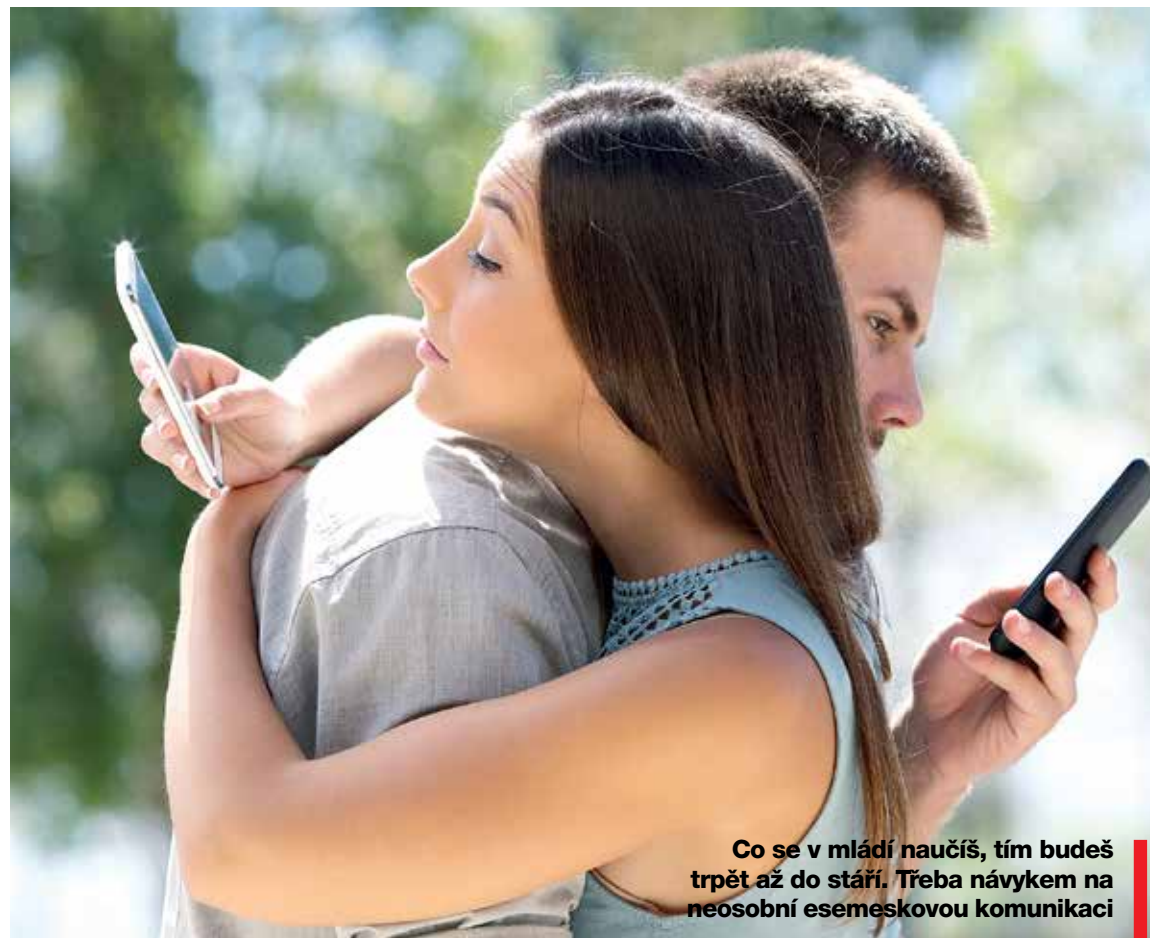
„Nenávratně zmizela doba, kdy se děti s rodiči těšily na poslech nedělní pohádky, kdy děti rády poslouchaly maminku, která jim četla nebo vyprávěla pohádky, nebo kdy si rády prohlížely a samy četly pohádkové knížky,“ říká psycholog Petr Křenek z Mostu. „Děti dokázaly naslouchat, dokázaly komunikovat, vyjadřovat své pocity a být empatické. V zapomnění jsou dnes hračky, jako maňásková či loutková divadélka, která vyžadovala na dětech dobré komunikační a vyjadřovací schopnosti, dobrou představivost a fantazii. Rozvojem TV, počítačů, mobilů, tabletů a elektronických hraček se situace podstatně změnila. Mobil se pro dítě stává hračkou, tablet základním vybavením na hřiště a do přírody,

doma pak samozřejmě domácí počítač. Kniha se stává opomíjenou a nezáživnou relikvií, na četbu a vyprávění nezbývá čas. Život utíká v přetechnizovaném světě rychle, a tudíž i komunikace probíhá uspěchaně a ve zkratce. U dětí se vytrácí dovednost kvalitně komunikovat, zmenšuje se slovní zásoba, schopnost porozumět textu, vyjádřit své postoje a city.

Tento neblahý trend lze zastavit výchovou ke čtenářství. Můžeme začít ihned. Dítě zpočátku bývá pozorným a vděčným posluchačem a pak se stává aktivním čtenářem. Doporučuje se střídání ve čtení s dospělým, aby se z četby pro dítě nestala nudná povinnost. V počátcích dětského čtenářství má velký význam čtení nahlas, které později vystřídá čtení potichu.

A na závěr to nejdůležitější. Rodiče by měli komunikovat s dětmi, vzájemně si vyprávět příběhy, sdělovat své pocity, podporovat a rozvíjet u dítěte empatii a pocit sounáležitosti. Pro začátek bych školám doporučoval zařadit do výuky diskusní hodiny, ve kterých by se žáci zdokonalovali jak ve verbální, tak i v neverbální komunikaci. Co říci závěrem? Kniha přítel člověka! To není fráze, ale holá skutečnost!“

Co se v mládí naučíš, tím budeš trpět až do stáří. Treba návykem na neosobní esemeskovou komunikaci

» struktura i fungování rodiny – všichni jsme vtaženi do virtuálního života a ten reálný se nám vzdaluje. Tento fakt sleduji už od roku 2010, kdy se začala měnit i skupina dětí v mých kurzech. Už je zcela běžné, že na mě šestileté dítě volá ‚pany ucytelto‘, přibývá dětí dyslalických (patlavých) i těch, které nerozumějí mluvené řeči, nejsou schopny napoprvé pochytit instrukci a bez zrakové opory nepřevyprávějí neznámý text, který právě vyslechly.“

Spousta rodičů se domnívá, že pro své děti udělají dost, když jim pustí v televizi pohádku nebo z cedéčka písničky. To je sice fajn, ale chybí zde možnost určité interakce. „Živé“ čtení pohádek je přece nenahraditelné právě proto, že ho lze přerušit, doplnit otázkami, rozvíjet děj, zazpívat si společně – prostě rozvinout slovní komunikaci, která dítěti pomáhá s rozšířením rozhledu, zmírňuje logopedické problémy či dodává sebevědomí.

„Chybí nám mezigenerační sdílení – dřív bydlela širší rodina pospolu a prarodiče měli na vnučata víc času. Dnešní babičky ale samy pracují a rodiny žijí odděleně. Pro zdravý rozvoj jedince je důležité povídat, sednout si mamce na klín a sdílet pocity z běžných zážitků. Komunikovat s dítětem z očí do očí,

dát mu čas, prostor. Hodně dětem chybí, aby získaly vztah ke knihám. V Čechách už ostatně probíhá úžasný projekt *Celé Česko čte dětem*.“

Dodejme ještě, že „živé“ čtení dětem má podle nejnovějších studií přímo zázračné účinky: dochází při něm totiž v dětském mozku k propojení nejvíce mozkových center a myšlení se rozvíjí nejrychleji. Naopak televize je „vrahem“ myšlení a zejména ve věku do tří let by ji děti vůbec neměly znát. Teprve zhruba od pěti let by mohlo být sledování TV či tabletu – cca půl hodiny denně – připuštěno. Ne ale, aby elektronika byla používána coby náhradka dudlíku!

» NEUČÍME KOMUNIKACI 20. STOLETÍ?

Projekt *Celé Česko čte dětem* je znamenitý a velmi důležitý – byť vlastně jen vrací do života něco, co bylo po generace samozřejmostí. Podle odborníků je důležité začít se čtením co nejdříve. Pokud totiž začnete číst pohádky dítěti třeba až šestiletému, může se stát, že už je „zkažené tabletem“, nedokáže udržet pozornost ani vnímat větší dějové plochy a nemá dostatečnou slovní zásobu. „Dospělí bohužel dávají dětem méně aktivního času

a vzájemné interakce, než by bylo zapotřebí,“ přitakává Iva Vlková. „Přitom dítě je zcela závislé na podnětném a informovaném rodiči. Přibývá bohužel dětí, jejichž řeč je velmi agramatická, neumějí rychle najít adekvátní termín. Uvedu příklad z tohoto týdne. Holčička, šest let, vypráví si nad obrázkem, kde kluk venku zametá listí a maminka doma žehlí. Holčička ho popisuje následovně: ‚Kluk dává na stranu listy a maminka dává teplo na tričko.‘ I taková úroveň vyjadřovacích schopností může být důsledkem digitální doby, která vede k degeneraci či úplnému vyhasnutí některých potřebných neuronálních spojení. Hlavně pokud jako rodiče promeškáme takzvaná ‚okna příležitosti‘, která jsou pro rané vzdělávání zásadní. Pak se nezdíká setkání s následky v podobě nešťastného a školně neúspěšného dítěte.“

Ve světě – hlavně v zámoří – při řešení této situace v pozdějším věku pomáhá výuka rétoriky a diskusní hodiny; obojí je na dobrých školách dávno samozřejmostí (být samozřejmě rozhodující pořad je, co dají doma rodiče). Dítě dostane například za úkol napsat vystoupení na téma *Proč mám rád psy?*, které pak ve třídě nejenže

„S rétorikou máme na naší škole jen ty nejlepší zkušenosti – vede k patrnému zlepšení komunikace, studenti získávají větší sebedůvěru a mimo jiné třeba i porozumění řeči těla.“

Mgr. Monika Krajčovičová, Soukromá střední škola podnikatelská, Opava

přednese – podle pokynů učitele hezky nahlas, srozumitelně a s příslušnými pauzami, ale rovněž obhájí proti spolužákům, kteří mají za úkol oponovat.

Pokud se však na věc podíváme z druhé strany, není náhodou možné, že se klopotně snažíme naučit děti komunikaci 20. století, zatímco ony už si osvojily komunikaci 21. století, a to včetně její charakteristické stručnosti, primitivnosti (= jednoduchosti?) a chudé „internacionální“ slovní zásoby? Vždyť výřečnost dnes už nepotřebují ani politikové – stačí pár efektních hesel...

„Myslíte třeba: ‚Nebudu do toho moc zabrušovat, abych pak z toho nemusel vybrušovat?‘“ usmívá se Iva Vlková. „Výsledky výzkumů z oblasti neurologie a rozvoje mozku nás jistě vedou k zamyšlení a přehodnocení současného způsobu života u televize, herních konzolí, telefonů a tabletů. Měli bychom se významně zabývat nadužíváním technologií a jeho vlivem na rozvoj dětského potenciálu v rané fázi vývoje. Pasivní příjem již hotových informací v raném stadiu učení nezprostředkuje trojrozměrné zkušenosti. Dochází ke zkreslení skutečnosti v oblasti smyslového vnímání, nerozvíjí se optimálně

fantazie, kognitivní ani motorické dovednosti. Stavebnice ani mámino vřelé slovo nejsou moderními technologiemi nahraditelné! Vše se pak projevuje už v procesu socializace v mateřské škole, později pak i v partnerských či profesních vztazích.

Vraťme tedy dětem dovednost komunikovat tvář v tvář a podpořme je vlastním příkladem v tvořivém sdílení k fantazii, přemýšlení, rozvoji řeči, sluchového vnímání i radosti z pohybu, neboť to všechno budou v reálném světě potřebovat, aby byly šťastné, spokojené a úspěšné!“

» GENERACE SKLOPENÝCH HLAV

Na Soukromé střední škole podnikatelské v Opavě vyučuje Mgr. Monika Krajčovičová mimo jiné předmět Rétorika. Opavská škola je tím výjimečná – rétorika se jinak u nás učí jen velmi málokde. „V loňském školním roce jsem zadala studentům čtvrtého ročníku slohovou práci na téma *Zítřka o5 budu!* Zpracována měla

být právě úvaha o vztazích a komunikaci ovlivněných médií. Ačkoli zamýšlení a úvahy jako slohové práce většinou nepadnou dobře, protože studenti mají problém formulovat své myšlenky, přeskakují z otázky na otázku, používají prázdná sdělení a ‚točí se v kruhu‘, práce na výše uvedeném téma mne mile překvapily. Bylo vidět, že tato problematika mladé lidi zajímá a není jim lhostejné, že osobně téměř nekomunikují nejen s vrstevníky, ale také s rodiči.

Za nejlepší považují (a do dnes citují) studenta, který nazval dnešní generaci ‚generací sklopených hlav‘, což ilustroval na zážitcích z hromadné dopravy nebo z městských ulic, ve kterých potkává většinu lidí zahleděných do mobilů.

Nechci generalizovat ani planě ‚žvanit‘ o stavu, který je nám většinou znám. Slovní zásoba je většinou u mladších lidí chudá, ale komunikace podle mne výzve i kvůli stupňující se izolaci jedince ve virtuálním světě, nedostatku odezvy v rodině a společnosti, »

INZERCE

PŘÍRODNÍ ALTERNATIVA pro ženy

PM-Estrogenox®

Účinné látky vhodné k užívání v období menopauzy a postmenopauzy.

Přípravek obsahuje včelí produkty, extrakty z Kudzu (pro komfort při menopauze), Vinné révy, sojové izoloflavony a Koenzym Q10. Obsažený Vitamin C přispívá k normální funkci imunitního, psychického a nervového systému a ke snížení únavy.

[Pilotní odborná studie: MUDr. Procházková, gynekologická ambulance, Vyskov 2004.]

Vyrábí: PURUS-MEDA, s. r. o.
Doplňák stravy je dostupný v lékárnách nebo na internetovém obchodě www.purusmeda.cz. Objednat lze na lince 516 499 667 nebo e-mailu obchod@purusmeda.cz.

„Kontakty ‚face to face‘ jsme bohužel vyměnili za ‚face to screen‘,“ říká Mgr. Iva Víková

Každý se věnuje svému displeji. Nevypadá to tak náhodou i ve vaší rodině?

» která nás tlačí do výkonu a úspěšnosti podle zkreslených měřítek; hlavně podle materiálních hodnot.“

Často se za samospasitelnou považuje četba knih: děti a mládež jsou k ní rodiči i školou nuceny, dobrá kniha je chápána jako záchranný kruh dítěte v rozbouřeném moři esemesek a klipů. Z vlastní rodičovské praxe ale vím, že to není tak jednoduché. Aby dítě z četby knih něco mělo, musí je číst systematicky a nejlépe v kontextu jiných knih – konzument komiksů na Shakespeara jen vytřeští oči.

„Četba se jistě na úrovni slovní zásoby projevuje; na druhou stranu ale – v souladu s vaší zkušeností – často narážím na to, že studenti nerozumějí slovům knižním, cizím, obtížně hledají synonyma, nerozumějí příslovím a pranostikám. Snažím se proto nedělat z nich jen konzumenty knih, ale chci, aby dokázali o knize, kterou četli, diskutovat, případně se ptát na to, čemu nerozumějí. Jednou za šest týdnů máme v každém ročníku besedu nad vlastní četbou. Každý student si přečte knihu dle vlastního výběru, přinese o ní záznam (máme připravenou šablonu) a pak o ní hovoří. A musím říci, že v posledních třech letech jsem i příjemně překvapená – nezůstáváme jen u fantasy nebo norské detektivky, ale už jsme debatovali o *Kuřeti*

melancholikovi, Hladu, Tuláku po hvězdách, Stoletém staříkovi atd.“

Vraťme se ale zpátky k rétorice – jak se k té u vás děti staví? „Máme s ní jen ty nejlepší zkušenosti: zlepšení komunikace bylo vždy patrné i u těch nejzarytějších introvertů – získali sebedůvěru, naučili se rozumět řeči těla aj. U nás ve škole se zaměřujeme hlavně na praktické dovednosti: studenti si připravují prezentace, například ‚Kdo jsem‘, představují konkrétní firmy, hrají pohádky pro děti, dělají programy na mikulášské nadílky...“

Jsem velmi ráda, že rétorika u nás není jen teoretická disciplína, ale že je vnímána skutečně jako nadstavba provázaná se všemi předměty. Za velmi důležitou považují ovšem také komunikaci mezi žáky a učiteli a mezi žáky navzájem.“

» DOBRŮU RODINU NIČÍM NENAHRADÍŠ

O důležitosti „živé“ komunikace s dětmi vědí své také logopedové. Podle jejich asociace má jednu či více vad výslovnosti téměř polovina dětí v předškolním věku! U každého čtvrtého dítěte je to dokonce důvod k odkladu školní docházky. Potíže dětem způsobuje především fakt, že si s nimi rodiče málo povídají. Z hlediska komunikace a výuky výslovnosti jsou dlouhé hodiny strávené civěním

do tabletu vyslovený mor: zvláště když, jak se běžně stává, dítě sleduje obrázky a mluvené slovo moc neposlouchá (proto mu ani nevadí, je-li v cizí řeči).

Kruhem se tak vracíme na začátek všeho dobrého i zlého – do rodiny. Tam je s dětmi třeba co nejvíce mluvit (bez šišláni!), vyprávět jim pohádky, společně zpívat písničky apod. U dětí, které už vady řeči mají, může pomoci i onen tolik zatracovaný tablet: jsou na něm totiž logopedické aplikace, jako třeba *Slovohrátky*. Ale pozor – dítě ať je na tabletu tak půl hodiny denně, ne více!

Naši předkové nás vybavili moudrem *Mluvíti stříbro, mlčeti zlato*. My je však nyní musíme velmi zdvořile odmítnout. Pokud bychom nadále mlčeli a komunikaci ponechali v režii elektroniky, časem bychom se vrátili na úroveň dorozumívání se za pomoci jednoduchých výkřiků a skřeků; náznaky tohoto trendu jsou už zřetelné například v některých amerických městských klanech (Dobře ty! je jen začátek).

Mluvte tedy se svými maličkými co nejvíce – uvidíte, že radost z komunikace bude oboustranná. A nebojme se zavádět na školách – i základních – hodiny rétoriky, aby se naši potomci uměli hezky a přesně vyjádřit. Staré latinské rčení *Kdybys byl mlčel, zůstal bys filozofem* nesmíme brát zase tak vážně... ■